

Estonia

au, mõistus ja südametunnistus

TEKST KRISTA LINK
FOTOD KRISTJAN LEPP

“Olen tiirelnud ses majas 61 aastat ja siin palju rõõme kogunud,” märgib Rahvusooper Estonia lavastaja ja peadirektori nõunik Arne Mikk (79). “Leidsin teatrists oma nüüdseks lahkunud abikaasa Reeda. Omamoodi on Estonias üles kasvanud ka meie kolm poega.”

Alustanud 1952. aastal koorilauljana, on legendaarne teatritegelane Arne Mikk loonud Estonia katuse all üle 60 muusikalavastuse, aga lavastanud külalisena ka arvukates maailma teatrites, kirjutanud mitu raamatut Eesti muusika ajaloost (neist viimane “Estonia tõusmine tuhand” ning tegutsenud kuus aastat Saaremaa Ooperipäevade kunstilise juhina. Lisaks oli ta üle 20 aasta 1990. aastal taasasutatud Estonia Seltsi esimees.

Mis on praegu päevakorras?

Kuna 6. septembril 2013 möödub Estonia maja avamisest 100 aastat, annab see hooaja algusele tooni. Liggi kolme nädala jooksul toimub siin hommikust õhtuni nii palju üritusi, et magamiseks palju aega ei jää! Mulle tehti ettepanek sättida kokku ja lavastada juubeliõhtu “Estonia awamise pidu”, mille raames

on võimalik maja ette voorimeestega sõita, härradel kanda torukübaraid ja daamidel valgeid kindaid – nagu saja aasta eest. Teatri ümber peab teater olema!

Olen seotud veel laadapäeva, autogrammitundide ja mitmete õien-damistega. Esitleme ka minu osavõ-tul peagi ilmutat juubeliraamatut "Üks mõtet kandev maja". Muide, Estonias ei ole nende aastakümnete jooksul toi-munud ainult kontserdid ja etendu-sed. Näiteks 1922. aastal peeti kont-serdisaali laval esimesi maailmameist-rivõistlusi tõstmises. Veidi pärast vabadussõja lõppu aeti siia rahvusvaheline tõsteseltskond kokku ning kolm eestlast tulid ka maailmameistriks!

On teil tulemas ka uusi lavastusi?

Aprillis lavastan kammersaalis Paul Hindemithi ooperi "Pikk jõulueine", mis esietendus 1961. aastal ja mida Eestis ei ole seni lavale toodud – tunni jooksul meenutab neli sugu-põlve oma kodu ja suguvõsa. Mina saan aprillis 80aastaseks ja seeläbi on võimalik vaadata ka oma elule tagasi. Meidki on praegu neli põlve...

Olete Estonias ametis olnud juba üle 60 aasta. Kas teise töökohta või vöör-sile minek ei ole mõttesse tulnud?

Olen tiirelnud selles majas 61 aastat ja siin palju rõõme kogenud. Olen käi-nud ja töötanud suuremates ja väik-semates teatrites, kuid siin on ikka kõige parem. Kodu ja kodumaa – neist sõnadest ei ole vaja teha loosungit, aga see peab olema südames, ükskõik kus me käime. Estonia on väga kodu-ne teater, tunnen enam-vähem kõiki inimesi. Aastate jooksul on olnud kol-leege, kelle peale mõelda ka pärast nende lahkumist suure hardusega: Georg Ots, Tiit Kuusik, Hendrik Krumm, Paul Mägi, Eldor Renter... Nemad olid mulle kõige lähedasemad. Ja muidugi kaks dirigenti: Neeme Järvi ja Eri Klas, kes toetasid mu esimesi samme ooperi lavastamisel. Olen näinud pal-jude põlvkondade vahetumist, koha-nud neidki, kes siin muusikateatriga alustasid: Karl Ots, Olga Mikk-Krull, Helmi Einer, Betty Kuuskemaa...

Olete Estonias igasugu aegu näinud. Olen kümnekond direktorit üle ela-nud! Mu tööleping kehtib selle aasta lõpuni! Ajal, mil ma kooris laulsin ja mul juba pere oli, ning hiljem kirjandusala juhatajana töötades sain

teistest kultuurisfääridest mitmeid tööpakkumisi, mis majanduslikult oleksid olnud palju soodsamad. Aga ma leidsin sellest majast ka oma nüüdseks meie seast lahkunud abi-kaasa Reeda – mitte küll lavalt, vaid loožist – kes mind toetas, et ükskõik kui raske on, teatrisse peaks edasi jää-ma. Praegu töötavad Estonia majas mu kaks poega ja kaks pojapoega.

Mis teid ooperi puhul võlub?

Tänapäeval püütakse ooperit tehni-liste nippidega elavamaks muuta, aga laulmise sünteesi, mis on ideaalis nii-võrd võluv, on raske korvata. Inimlaul oma tämbri, intonatsiooni ja väljen-dusrikkusega on ammendamatu. Kuul-sate vanade teerajajate laulus saab igast sõnast aru, ükskõik mis keeles ta laulab. See jõuab kuulajani. Täna-päeval sellele enam nii palju tähele-panu ei pöörata – lauldakse originaal-keeles, laulja ise õpib sõnad mehaaniliselt ära. Peamine ei ole vokaal, vaid väljenduslikkus.

Üks asi, mille annab jumal või loo-dus ning mida õppida ei saa, on sarm,

"Kodu ja kodumaa – neist sõnadest ei ole vaja teha loosungit, aga see peab olema südames."

kütkestavus. Üks sütitab ja paneb end kuulama, teine mängib noodid ära, aga meisse see jälge ei jäta. Seetõttu ei saagi heast ooperist, operetist, muu-sikalist või balletist ära tüdineda, sest kogu aeg avastad mõne uue kunstni-ku või tundmatu teose. Kui ooper on üle 400 aasta vastu pidanud, järeli-kult midagi selle žanri parimates il-mingutes on, mis inimestele mõjub.

Mis teid oma töös nukraks teeb?

Meie teater on lava tehnilisest arse-nalist veel väga kaugel, nii nagu ole-me kaugel ka normaalsest lavasuuru-sest, mida vajaks iseäranis balleti-kunst. Paljud ei mõista, miks meil ikkagi on ooperiteatrit vaja. See on kallis ja võib-olla peab unistus veel küpsema.

Vabaduse voores, aga ka puudus ja hind on see, et kõik andekad võivad mujale minna. Vaevu saavad nad siin jalad maha, kui lennatakse juba mujale. Välismaal töötab terve balletipõlvkond – üle 10 andeka ini-mese, kes võiksid siin olla. On tore, et

näiteks Toomas Edur ja Age Oks tu-lid pärast oma 20aastast karjääri Londonis siia tagasi balletijuhtide-na, tuues uusi põnevaid isiksusi la-vastama ja esinema, ning annavad kõigile indu.

Kus olete ise külalislavastajana käinud?

Ooperimaailma aspektist on kind-lasti esimesel kohal Buenos Airese Teatro Colón, kus olen lavastanud kaks Tšaikovski ooperit. Olen lavas-tanud Moskva Suures Teatris, Soomes (Tampere, Lahtis, Helsingis ja Turus), Moskva Kammerooperis, Schwerinis ja Krasnojarskis. Ilusai-mad reisirid on olnud koos teatriga: regulaarselt, 5–6aastaste vahedega käisime Moskvast ja Leningradis gastrollidel, kahel korral Stock-holmis ja teist sama palju Helsingis. Kaks väga erilist gastrolli olid 1987. aastal Savonlinna ooperi-festivalile ning 1988. aastal Pariisi.

Kuidas end vormis hoiate?

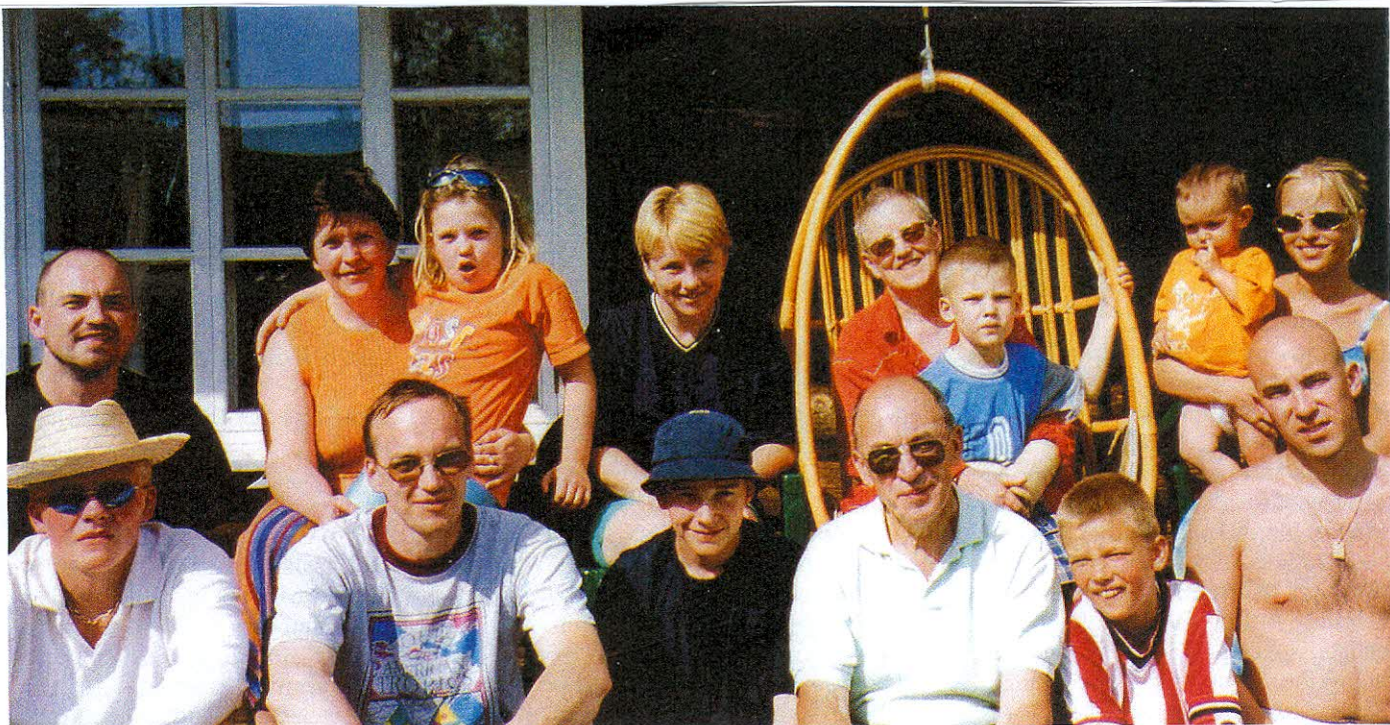
Ennast peab liigutama. Õnneks on meie kodu Pirita jõe kaldal Pirita-Kosel, kus ma varemalt suutsin enne hommikukohvi kilomeetrise rin-gi joosta ja talvel suusatada. Teine lõõgastumispaik on Hiiumaa-talu, mida oleme alates 1976. aastast siiani remontinud, ehitanud, laiendanud. Küllap tänu sellele on olnud tervist ja vaheldust teatritööl.

Teil on suur pere. Kas naudite isa ja vanaisa rolli?

Suure pere tunne on fantastiline! Mul on kolm poega ja kaheksa lapselast ning üheksas kohe sündimas. Vanima poja Jaagu kahe poja lapsed said äsja aastaseks. Seega on meie pere Eesti rahva jätkusuutlik-kuse seisukohast endast ühe jälje ikka jätnud. On suur rõõm näha ühe pildi peal nelja põlvkonda.

On teil toredaid peretraditsioone?

Pühapäevalõunate traditsiooni juu-rutas mu kadunud abikaasa. Igal reedel pidid kõik lapsed teatama, palju neist kohale tuleb – siis teati, kui palju on turult vaja liha, hapu-kapsast ja kartuleid osta. Pärast abi-kaasa surma on seda traditsiooni püüdnud elus hoida miniad ning ettevõtmisse on lülitunud isegi üks pojapoeg abikaasaga. On kombeks, et lõunalaua taga räägivad kõik oma

Mikkude pere 2000. aastal Hiiumaa suvekodu ees, Reeda ja Arne 40. pulma-aastapäeval.

möödunud nädala sündmustest ja probleemidest. See on olnud tore, et saad olla kursis, kus keegi käib, mis mured on ja kas kellelgi on abi vaja.

Kogu pere tuleb kokku ka sünnipäevadeks ja jõuluõhtuteks. Viimased toimuvad nüüd kordamööda ühe või teise poja kodus. Ei tule kõne allagi, et keegi oleks sel ajal mujal! Kõikidele tehakse kas või sümboolne kingitus. Ajab nii naerma, kui uus generatsioon nutitelefonist salmi loeb!

Hiiumaa suvekodu traditsioonid on arhailised: väljakäik on sauna kõrval õues, kanalisatsiooni sees ei ole, vett saab vinnaga kaevust ämbriga. Nii peab olema, et inimesed tunneksid: mitte alati ei ole soe vesi kraanist tulnud. Laupäeviti on saun ja pühapäeviti tööd ei tehta. Mitu põlvkonda on seal õppinud naelu lööma ja sunnitud veetma lapsepõlve ilma interneti ja telefonita.

Kümmekond aastat tagasi valiti teid aasta isaks.

Aasta isa või aasta ema aunimetuse on mu meelest natuke kunstlik, sest kumbki partneritest ei saa olla parim üksinda. Pigem võiks olla aasta perekond. Võib-olla võiks aasta isaks valida mehe, kel on mitme naisega mitukümmend last?

Elasite abikaasaga koos 51 aastat. Mis on pikaajalise kooselu saladus?

Kindlasti vastastikune austus. Usaldus. Laste psüühika aspektist on oluline, et neil oleksid mõlemad vanemad. Kui perre sünnib laps, on see väga suur elumuutus ja siis peab ka

mõtlemises midagi muutuma. Mõistagi tuleb elus ette õnnetusi ja haigusi, mis meist ei sõltu. Ega ühtki kooselu ei panda magnetiga kokku, nii et iseendastmõistetavalt nõnda jääbki. Kõigil on eri harjumused, soovid ning ettekujutus kooselust ja elust üldse. On oluline, et inimesed saaksid olla need, kes nad loomult on. Meie peres on alati olnud huumorisoon, mis ei tohi olla õel.

Kuidas on muutunud elu pärast abikaasa lahkumist?

Kui sa oled elanud, unistanud ja ehitanud üheskoos pool sajandit, on üksijäämine – iseäranis esimesel aastal – väga keeruline. Liiga palju asju, mälestusi ja küsimusi tuleb tühjades tubades su ette... eriti õhtusel ajal. Siis on käegaloomise tunne või soov viskipudelit haarata väga lähedal. Õnneks on mul

“Meie peres on alati olnud huumorisoon, mis ei tohi olla õel.”

suur ja toetav pere ning Aivar Mäe on leidnud mulle Estonia teatris tegevust veel tänaseni. Pidev kohustus midagi meelepärast teha on parim vahend üksindusest ülesaamiseks. Oma aja võtavad ka pesumasin, tolmuimeja ning hommikusöögi või õhtueine valmistamine. Lõunat süüa tavaliselt teatris, nädalalõppudel ka sugulaste või sõprade juures.

Kunagi ajas mind veidi muigama, kui mitmesugustele üritustele ei kutsutud mitte koos abikaasa, vaid kaaslasega. Nüüd aga suhtun sellesse ettepanekusse täiesti tõsiselt, kuna just viimastel aegadel on mu teele tulnud meeldiv kaaslane, kellega koos võin rahulikult kutse vastu võtta. Pikemaid plaane minu vanuses enam ei tehta, päev korraga on sobivaim lahendus.

On teil hobisid?

Olen kogunud kõike, mis on ooperi ja Estoniaga seotud. Mul on kodus suur kollektsioon tuntud lauljate ja ooperiinimeste autogrammidega. Olen maksnud suure summa Šaljapini foto eest, ostnud dokumendi, mille peal on president Konstantin Pätsi, kindral Johan Laidoneri, peaminister Kaarel Eenpalu ja kaitseminister Paul Lille allkirjad.

Millist muusikat vabal ajal kuulate?

Olen mõistagi sunnitud kuulama ooperimuusikat, aga ka kammermuusikat. Kui autos kuulata “Boriss Godunovi”, võib kraavi sõita! Seega on alati mänginud ka klassikaline džäss ja kerge muusika. Omal ajal käisime ringreisidel Sulev Nõmmiku, Eino Baskini ja Vello Viisimaa-ga, lauldes Arne Oidi ja Uno Naissoo loomingut – see on kullafond. Kuna mu vend Vello Mikk on töötanud raadios, ei möödu ükski pidu tema juures allkorrusel – elame ühes majas! – ilma Louis Armstrongi lauluta “Wonderful World”.

FOTO EESTI KAITSEVÄGI

Kas viis Mikku Estonias pole liiga palju?

AIVAR MÄE, RAHVUSOOPER ESTONIA PEADIREKTOR

Vastupidi, mul on ääretult hea meel, et Arne järeltulijad, olles temalt pärinud töökuse ja armastuse Estonia teatri vastu, on otsustanud anda oma panuse selle maja käekäigu heaks. Tublisid ja pühendunud töötajaid polegi alati väga kerge leida, seda teab iga firmajuht. Seda enam on mul hea meel Arne üle, kes on Estoniale andnud 60 aastat oma elust ja samal ajal kasvatanud üles tubli seltskonna tegusaid noori. Ma vist ei liialda, kui ütlen, et Arne on Estonia au, mõistus ja südametunnistus.

Mis on praegusaja suurim probleem?

Kommunism taotles sõnades võrdseid võimalusi, aga teades tagantjärele parteibosside suvilate, sööklate ja kogu varustatuse süsteemi ja privileege, mingit võrdsust ei olnud. Praegu tekib ahastuse ja abituse tunne, kui visatakse minema suurtes kogustes aegunud sööki, kuid samal ajal kannatavad nii paljud lapsed koolis pideva alatoitluse all. Me võime korraldada ühe jõulukampaania, aga see ei aita pidevalt. Unistuste riiki pole olemas, aga mõnes riigis on hammasrataste vahele jäänud inimeste hulk väiksem. Kuidas tekivad tänavalapsed? Kõige valusam on see, kuidas sünnitatakse lapsi, et saada peretoetust, ja visatakse nad siis minema nagu laps oleks kaup.

Selveritest saab jõuluajal osta kellukese, et aidata haiglal vajalikku aparati osta. Samal ajal näeme miljonite eest tehtud valimisreklaamide portreid. Miks mõni erakond ei võiks oma valimispropaganda raames kinkida teatud haiglale ühe aparadi? Valitsema peaks talupojamõistus. Kui me suutsime kuidagi mööda hiilida paljudest Moskva reeglitest, ei pea ka igast euroreeglit tegema fetišit.

On loomulikult kohutav, kui mõni sõdur saab Afganistanis või Iraagis surma, aga kui igal hommikul sõidab noormees end surnuks, paneme me selle statistikasse. Viimane on kümneid kordi masendavam kui sõduri hukkumine missioonil – seegi on hind, mida oma turvalisuse ja vabaduse eest maksame. Kuidas vähendada hoolimatust? Kui keegi selle ära lahendaks, saaks ta Nobeli preemia.

Kuidas olla õnnelik siin ja praegu?

Selleks ei pea tegema väga suuri plaane – väikestest õnnestumistest kasvavad välja suuremad. Kui ka eelmine päev oli kehv, tuleks alustada järgmist hommikut positiivselt, kas kallistuse, naeratuse või tänupalvega. Kui ma olen terve, mul on perekond ja sõbrad, tuleks suuta neist rõõmu tunda, mitte keskenduda muredele. Gustav Ernesaks ütles, et õnn on töötada erialal, millega tahad tegeleda ka vabal ajal. Oskar Loorits leidis, et emad on igal rahval need hingekunstnikud, kes vormivad poegade vaimset kuju, ja sellepärast ongi meie saatus meie naistes. ●